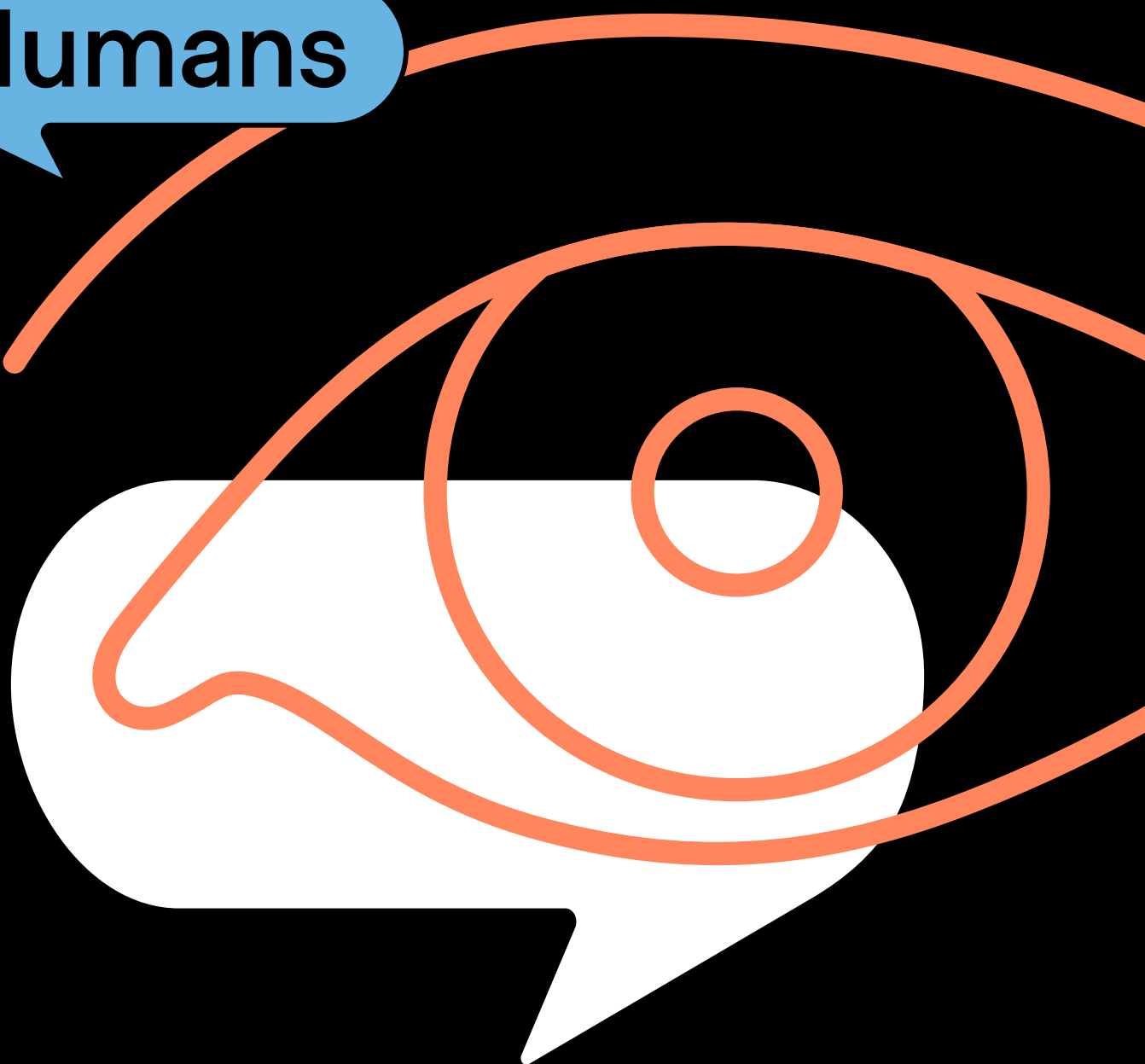

Ciutats

Defensores

dels Drets

Humans

Edició XV 2025

Gira tardor

30 setembre – 9 octubre

@ciutatsddhh

#ciutatsddhh

ciutatsdretshumans.cat

ÍNDIX

El projecte 3

Els defensors i defensores de la gira de tardor 4

Maria de Lourdes Ruiz Bravo “Mama Lulú” 4

Bruno Álvarez 8

Iasonas Apostolopoulos 12

Itza López 17

Richmond Kennedy Quarcoo 21

Roland Mimi Ngoy 25

Yara Harake 29

Municipis, entitats i institucions participants XV edició 33

EL PROJECTE

Ciutats Defensores dels Drets Humans (CDDH) és un projecte coordinat pel Fons Català de Cooperació al Desenvolupament i gestionat per la Comissió Catalana d'Acció pel Refugi amb la **participació de 27 ajuntaments i 6 entitats i institucions catalanes** implicades en la defensa i promoció dels drets humans a escala local i global.

Des del 2013 treballem conjuntament per visibilitzar i acompanyar la tasca de les persones defensores dels drets humans i denunciar la persecució que pateixen, enfortint les xarxes de suport i protecció i millorant el coneixement, la promoció i la defensa dels drets humans entre la ciutadania catalana.

El fil conductor del projecte és l'estada a Catalunya d'un grup de defensors i defensores dels drets humans d'arreu del món. En el marc de la visita, participen en diversos actes (conferències, reunions institucionals, activitats en centres educatius, trobades amb mitjans de comunicació, etc.), on poden exposar les seves reivindicacions i compartir la tasca que desenvolupen en els seus territoris. Això ofereix suport i visibilitat internacionals als i les activistes. Aquest any celebrem la XV edició, que consta de dues gires. La gira de primavera se celebrà entre els dies **31 de març i 9 d'abril**; i la gira de tardor entre el **30 de setembre** i el **9 d'octubre**.

Maria de Lourdes Ruiz Bravo

“Mama Lulú”

Colectivo Luz de Esperanza. Col·lectiu de famílies que busquen a parents desapareguts a Jalisco, Mèxic. El tema de desaparicions forçades i el paper dels familiars en la cerca és potent i en moltes ocasions invisibilitzat.

“Em van treure la por en el moment en què es van emportar el meu fill”

Maria de Lourdes Ruiz Bravo (Guadalajara, regió de Jalisco, 1963), coneguda com a “Mama Lulú”, sisena filla d’un total de vuit germans, recorda amb enyorança la seva infantesa. “Érem molts i teníem mancances, però estàvem units”, diu. “Els dies de festa eren els diumenges, quan convivíem tota la família i menjàvem arbolitos, bròquil o coliflor”, afegeix.

La infantesa aviat va donar pas a una sèrie d’experiències traumàtiques que marcarien la seva vida fins avui. Als 17 anys, la Mama Lulú va haver d’abandonar casa seva perquè els seus cunyats van intentar abusar d’ella. Per no crear problemes als seus pares i germanes, “perquè aquells homes eren violents”, va deixar la llar i va acabar amb un “mal home” que la va maltractar durant 27 anys: arribava borratxo a casa, tenia relacions amb altres dones, era violent. Un dia va dir “prou” i va separar la seva vida de la d’aquell home, amb qui mai no es va casar però amb qui va tenir sis fills.

Per tirar endavant els seus fills, la Mama Lulú va treballar en una empresa de telefonia i en una escola. Quan la vida semblava haver-li concedit pau i estabilitat, va començar el període més traumàtic de la seva vida: el 2015 el seu fill José Marcos va desaparèixer. “Com que no em donaven permís per faltar a l’escola, les meves sortides eren els dissabtes i diumenges. Em dedicava a buscar algun indici”, recorda. Cinc anys després, la vida li va donar un nou cop: la seva filla Maria de Lourdes també va desaparèixer.

Va ser llavors quan la van acomiadar de l’escola on treballava i, el 2021, es va unir a un grup de persones amb familiars desapareguts i va cofundar el col·lectiu *Luz de Esperanza*. Després de diversos anys de lluita, van sorgir discrepàncies

insalvables i el va deixar. Però ella no es va aturar, i es va acostar a la recent creada *Fundació Entre Cielo y Tierra*. El col·lectiu es dedicava a empaperar la regió amb imatges dels desapareguts a Guadalajara, a Jalisco, la regió amb més persones desaparegudes de Mèxic: més de 15.000.

Per explicar aquest procés de lluita, amb l’ajuda de la seva psicòloga Belinda Aceves, acaba de publicar el llibre *Hasta encontrarles. Crónica de una esperanza en Jalisco: Lulú, madre buscadora*, amb el qual intenta donar consol a qui travessa aquesta experiència traumàtica. “El primer missatge del llibre és perquè les persones que passen per això sàpiguen que no estan soles, que poden acudir a algun col·lectiu”, explica, i afegeix: “La gent ha de ser més empàtica, que sàpiga que els nostres fills no van aixecar la mà perquè se’ls emportessin. Una vegada em van dir que tots els desapareguts se n’havien anat perquè així ho havien decidit, i és mentida. Ningú vol viure això, ni nosaltres com a mares volem estar mortes en vida”.

La Mama Lulú no té por; diu que ja no pot sentir-la. “La família es va desintegrar. És com si algú tingués una malaltia contagiosa. Tothom es va apartar per no involucrar-se amb mi”, lamenta sobre els efectes que la seva lluita té en el seu nucli familiar. Tanmateix, la Mama Lulú no desisteix, ni desistirà, en buscar les persones desaparegudes a Mèxic.

Mèxic, trenta persones desaparegudes cada dia

El fenomen de la desaparició forçada es produeix a Amèrica Llatina, sobretot, des de la dècada de 1960, quan les dictadures o els governs militaritzats van començar a reprimir qualsevol dissidència, i les desaparicions es van convertir en una pràctica habitual. Segons l'ONU, entre 1980 i 2020 sis països llatinoamericans estaven a la llista dels deu amb més desaparicions.

A Mèxic, trenta persones desapareixen cada dia. S'estima en més de 128.000 les persones desaparegudes entre 1952 i maig de 2025, tot i que el 90% dels casos reportats són posteriors al 2006. Malgrat les lleis creades, la situació no millora: el 2024, segons *Amnistia Internacional*, van desaparèixer 13.588 persones; mentre que *Red Lupa*, plataforma que controla les accions de l'Estat, subratlla que els casos van augmentar un 7,3% el 2023, un 6,3% el 2024 i un 12% en els primers cinc mesos de 2025.

“El fenomen de la desaparició forçada és peculiar a Mèxic. A diferència del que passa a altres països del món i de la zona de les Amèriques, on les persones exigeixen als Estats que busquin les persones desaparegudes, a Mèxic són les famílies qui fan aquesta tasca, a causa de la inacció o omissió de les autoritats”, recull *Amnistia Internacional* en un informe de maig de 2025. “Una altra peculiaritat d'aquest problema a Mèxic és que, si bé un alt percentatge de persones desaparegudes són homes, qui lidera la seva recerca són majoritàriament dones, agrupades en diversos col·lectius que a data d'avui són més de 200”, afegeix.

El drama de les desaparicions colpeja tothom, però sobretot les dones: mares, germanes, filles o esposes; elles són les principals buscadores. Aquestes dones dediquen el seu temps i diners, pateixen l'estigmatització de la societat i estan desprotegides davant lleis no implementades. La seva tasca és estoica, i per això els cartells les assassinen. En total, segons *Amnistia Internacional*, la xifra ascendeix a 29. Però preocupa la tendència: si entre 2019 i 2024 van ser 16, en els 18 mesos posteriors, fins al maig de 2025, van ser 13.

Aquesta desprotecció té el seu origen en la manca d'implementació de les lleis que protegeixen les persones a Mèxic. L'informe de 2025 Les desaparicions a Mèxic continuen sense ser una prioritat, elaborat per *Red Lupa* per a l'*Institut Mexicà de Drets Humans i Democràcia*, analitza el rol de l'Estat i les falles dels programes d'ajuda. Identifica problemes: entre ells, la deficient informació sobre el nombre total de persones desaparegudes; la manca de mitjans per identificar els restes humans; les mancances en la capacitat dels treballadors; l'abandonament dels casos de llarga durada; l'absència d'informació que orienti les víctimes; la impunitat derivada dels “ínfims” nivells de sentències i la manca de reparacions.

Entrevista

Si ni la seva família està al seu costat, tampoc ho estarà la gent de Guadalajara.

Molta gent veu que estic en alguna manifestació, que estic enganxant cartells o a la Fiscalia, però em diuen que per alguna cosa se'ls van emportar, que no vaig ser capaç d'estar pendent dels meus fills. És a dir, hi ha molta gent que no m'ajuda, que em culpa.

Creu que aquestes persones actuen així per por?

Un dia estàvem enganxant cartells i es va acostar una senyora que va començar a dir-me paraules ofensives: que els meus fills anaven amb la delinqüència. Jo li vaig dir: "Senyora, no jutgi. No desitjo que vostè visqui ni un minut del que estic vivint". Se'n va anar insultant-me, dient-me paraules obscenes, però no es creurà el que va passar: al cap de 20 dies la senyora plorava perquè li havien segrestat un fill. Va venir a demanar-me ajuda, però no va tenir la força o la dignitat de dir "he comès un error, disculpi'm, necessito que m'ajudin".

Al carrer coincideix amb les persones que podrien estar darrere de la desaparició dels seus fills.

Vaig estar visitant els narquitos a les botiguetes on venen droga. Els meus fills em renyaven i em deien que no ho fes, que em farien mal. Però no m'havien de fer mal: estava buscant el meu fill. Llavors va passar el de la meva filla, i també vaig anar al lloc on se la van endur, una botigueta de venda de droga. La van raptar a casa seva, i la seva filla de vuit anys em va dir que l'havien portat a veure-la, que sabia on la tenien. Hi vam anar i em van preguntar pel nom de la meva filla. Tenien una llibreta amb el control de les persones que pensaven segrestar, i em van dir que la meva filla se la van endur per estar en un lloc on no hauria d'haver estat. Estan molt ben organitzats, millor que la Fiscalia.

Creu que a la seva filla Maria de Lourdes se la van endur per la seva lluita com a buscadora?

No, a la meva filla la va visitar un comptable i li va demanar un favor: que rebés correspondència mentre ell arreglava papers per al seu nou domicili. La meva filla va acceptar, però mai no li va preguntar al comptable què era el que arribava. Aquell senyor portava la comptabilitat d'una persona del càrtel, que va començar a detectar desviacions de diners que no arribaven. Per això van treure la meva filla de casa seva.

El seu fill José Marcos va desaparèixer el 22 de juliol de 2015. Per què el van segrestar?

El meu fill era sociable. Bé, és, no era, perquè ell encara és amb mi. Tenia carisma, es treia el pa de la boca per donar-lo als altres. Treballava en un taller de pneumàtics, i el càrtel volia que vengués la seva mercaderia. Com que s'hi va negar, li van plantar una dona que venia la droga. Quan el meu fill se'n va adonar, va fer fora la noia i va passar el que havia de passar: es van emportar el meu fill, els seus dos ajudants i la noia que li havien posat allà perquè vengués la droga. Tres van aparèixer morts, però no el meu fill. A la noia li van posar un càstig: la van apallissar amb taules. A ells [el càrtel] no els convé que ningú sàpiga qui són.

La investigació del cas de José Marcos va estar arxivada durant sis anys. A més, van desaparèixer proves d'ADN. Com valora el paper de les autoritats?

Les autoritats van de la mà amb el càrtel. Com que treballen junts, no volen que es continuï fent investigacions. Per això el cas del meu fill va desaparèixer del sistema; no hi havia la seva prova d'ADN. Un desaparegut me'l van fer desaparèixer tres vegades.

Vol dir que tres vegades el seu cas va desaparèixer de la Justícia?

Correcte.

La seva filla Maria de Lourdes va desaparèixer el 13 d'agost de 2020. Les autoritats van actuar de forma tan negligent?

Al cap d'un any i vuit mesos van anar a fer el rastreig al lloc on se la van endur. Què va passar? Doncs que no hi havia cap indici, la casa ja estava desmantellada. La Fiscalia mai no va fer res, deia que estava tot investigat i que no hi havia on buscar-la.

Des de López Obrador, governa l'esquerra a Mèxic. Ara presideix el país Claudia Sheinbaum. Creu possible que algun polític pugui canviar aquesta situació?

El càrtel controla el Govern: imposa els governants. Necessitem una guerra: els bons contra els narcos, el Govern i l'Exèrcit. El càrtel i els polítics són un sol grup, van de la mà, per això no tenim governants sinó narcogovernants. Andrés Manuel [López Obrador], quan estava a la presidència, deia "que s'acabin les guerres, que ens fem abraçades i no trets", i els narcos van agafar més força. Per acabar amb ells, només queda la guerra.

La tragèdia l'ha portada a convertir-se en defensora dels drets humans. Pot explicar de manera pràctica com busquen els desapareguts?

Quan em van donar de baixa a la feina i em vaig quedar sense feina, em vaig posar a buscar els desapareguts. Anem al camp amb la vareta endevinadora (una eina que s'introdueix a terra i indica si hi ha restes de calç) que ens diu si hi ha un positiu. Treballem amb el pic i la pala. La gent que ve de fora rep abric i sostre, perquè puguin buscar els seus éssers estimats.

Per què la van acomiadar?

El director deia que vindrien i ens farien un desastre, així que era millor que me n'anés. Em va acomiadar després de nou anys treballant-hi i ni tan sols vaig rebre una compensació, perquè vaig signar la baixa voluntària sense ni saber què estava signant. Treballava al Col·legi Copèrnic. Feia de tot: ajudava a la llar d'infants; també feia el menjar per als nens, pintava els mobles, les pistes, el pati de joc.

Hi ha més de 200 col·lectius de desapareguts a Mèxic. Es coordinen amb ells?

Sí, i cadascú busca a la seva muntanya. Hem trobat persones amb i sense vida. Hem trobat moltes fosses clandestines perquè, ara sí, som les famílies les que fem la recerca. El Govern no fa res, tot i que és la seva responsabilitat.

Com ha canviat Guadalajara en els últims 50 anys?

Quan tenia 15 o 16 anys, hi havia tranquil·litat, podies caminar pels carrers. No hi havia segrestos, i els narcos s'enfrontaven entre ells. La situació ha empitjorat en els últims 10-12 anys. Abans hi havia les rondes, patrulles que passaven a diferents hores, però les van treure. Per què? Perquè hi hagi desaparicions. Ara la policia s'amaga, es truca al 911 per algun assalt i mai no arriben les patrulles, o arriben tres o quatre hores després per dir que han complert. Tot va començar a ensorrar-se quan va ser governador Enrique Alfaro, que, per cert, és a Espanya. Tots els delinqüents se'n van anar a Europa: Alfaro, Peña Nieto, Calderón. Ells es van encarregar de deixar un Mèxic terrible.

S'enfronta a un càrtel i a unes autoritats, en alguns casos, corruptes. 29 buscadores han estat assassinades. No té por?

A mi em van treure la por en el moment en què es van emportar el meu fill. No tinc por. Per això, continuo buscant. I vull trobar no només dues persones, sinó totes les que ens falten. Les xifres són enormes. Més de 20.000 desapareguts només a Jalisco, que sapiguem; perquè molta gent no denuncia per por. El Govern baixa les xifres: els meus fills no estaven als llibres de desapareguts, no els comptaven, i així n'hi ha molts més. Molts tenen por; jo no.

Bruno Álvarez

No Name Kitchen és un moviment independent amb presència a zones frontereres dels Balcans i la Mediterrània, on brinden ajuda humanitària i acció política per a totes aquelles persones que pateixen devolucions violentes i altres formes d'abús.

“La nostra obligació és documentar les històries de les persones migrants; per si en un futur es pot demanar justícia en algun lloc pel que se'ls fa”

La història de Bruno Álvarez i el seu treball amb les persones migrants comença a Atenes, en un viatge de voluntariat. En la capital grega, va treballar un parell de setmanes en el port del Pireu mentre esperava que la seva empresa li cridés per a fer-li un contracte fix: Bruno era auxiliar de vol en aquell moment.

A aquest viatge a Atenes li va seguir un altre, i va anar en aquest segon quan li van comentar la situació que els i les migrants estaven vivint a Belgrad, així que sense dubtar-ho dues vegades es va anar cap a Sèrbia a ajudar en el repartiment de roba d'hivern. “En aquell moment, el govern serbi havia prohibit l'assistència humanitària en els

barracons, però per exemple, *Metges Sense Fronteres (MSF)* havia continuat operant per a assistir a la gent. *Hot Food Idomeni* s'encarregava del repartiment de menjar. I aquest és el context en el qual neix No Name Kitchen”. El 3 de febrer de 2017 la Kitchen va repartir menjar per primera vegada entre les persones en trànsit. L'objectiu era clar: alimentar a quantes més persones millor de totes aquelles que ho necessitaven.

A Bruno el va trucar l'aerolínia per a la qual treballava, i es va incorporar, però el seu cap i el seu cor s'havien quedat a Belgrad. “Vaig deixar el treball i vaig tornar per a dedicar-me a això. I fins al dia d'avui”, explica.

No Name Kitchen, una organització en moviment

No Name Kitchen va néixer en 2017 a Belgrad quan un grup de voluntaris i voluntàries va començar a cuinar per a persones migrants que estaven de pas als Balcans i que s'havien quedat atrapades a Sèrbia després que Hongria tanqués les fronteres.

Actualment l'organització té posat el focus en diferents àmbits de treball, que van des de l'assistència mèdica, la distribució de béns de primera necessitat (menjar, medicaments o roba) o suport i protecció legal. Des de fa poc té una nova línia de treball a Bulgària, el *Inland Search and Rescue*, que té com a objectiu localitzar i donar suport a persones perdudes o encallades en boscos o àrees remotes en aquest país. “Intervenim directament o ens coordinem amb altres actors d'emergència”, explica Bruno Álvarez.

Un altre dels eixos en els quals treballa *No Name Kitchen* és en la recollida de testimoniatges i el seu arxiu, perquè el relat dels i les supervivents de les migracions i les seves històries de vulneració de drets humans per part de les diferents autoritats competents de cada país no quedi impune. Perquè, per a la Kitchen, com es coneix popularment a l'organització, “l'ajuda humanitària ha de complementar-se amb l'acció política i així poder generar un canvi”.

Per a això, per a monitorar la violència a les fronteres, *No Name Kitchen* co-va crear la xarxa *Border Violence Monitoring Network*, amb l'objectiu de publicar informes sobre devolucions en *calenta*, violència a la fronteres i altres

tipus de violacions de drets humans que sofreixen les persones que migren durant els seus trajectes. A partir d'aquesta iniciativa, s'han publicat diferents edicions del llibre *Black Book of Pushbacks*, que recull els testimoniatges de persones que han sofert devolucions en calent a les fronteres. En l'actualitat, *No Name Kitchen* ja no forma part d'aquesta xarxa, però ha tirat endavant la iniciativa *Bloody Borders*, la fi de la qual és continuar monitorant, a partir de la recollida de testimoniatges, la violència que sofreixen les persones migrants a les fronteres; però també la vulneració de drets en els camps de detenció i qualsevol tipus de violència que s'exerceixi de manera administrativa, psicològica, física o psicològica contra les persones migrants.

En aquests moments, *No Name Kitchen* opera en diferents territoris en sòl europeu, i té projectes en Zeleznik (frontera entre Sèrbia i Croàcia); Harmanli (frontera entre Bulgària i Turquia); Sjenica (frontera entre Sèrbia i Montenegro); Bihac (frontera entre Bòsnia i Hercegovina i Croàcia); Ventimiglia (frontera entre Itàlia i França), Ceuta (frontera entre Espanya i el Marroc); Trieste (frontera entre Itàlia i Eslovènia); i Oulx (frontera entre Itàlia i França). Aquest últim és un projecte pilot que just comença a caminar.

En la Kitchen treballen, de manera voluntària, entre 35 i 45 persones procedents de tots els racons del planeta. "El treball de voluntariat en l'organització va d'un mes —el mínim— a tres, que és el màxim. Estem en constant moviment i sempre hi ha gent que ve i marxa; molts dels i les voluntàries repeteixen. Per això diem que *No Name Kitchen* funciona com una espècie de fàbrica d'activisme", explica Bruno Álvarez.

Gràcies al treball d'aquests anys, *No Name Kitchen* és en l'actualitat una organització ben posicionada, amb una xarxa de suports institucionals importants, també a Brussel·les. Els seus treballadors a les fronteres recollint testimoniatges, proporcionant ajuda alimentària i primers auxilis (a través del seu programa Salut en moviment que inclou la distribució de kits d'higiene i serveis bàsics, així com la facilitació de visites a especialistes mèdics); i distribuint ajuda humanitària en forma de menjar calent i roba d'abric, els ha proporcionat un posicionament important en el sector.

Es tracta d'una organització fora de l'àmbit institucional, i, com Bruno Álvarez explica, "la Kitchen opera allí on la hi necessiti, estem en constant moviment". Per això el seu objectiu a mitjà i llarg termini no està definit, perquè l'organització treballa en funció de les necessitats de la gent que migra.

La ruta dels Balcans Occidentals

Des del seu naixement, *No Name Kitchen* sempre ha operat en la ruta dels Balcans Occidentals (Albània, Bòsnia i Hercegovina, Kosovo, Macedònia del Nord, Sèrbia Montenegro), un lloc de trànsit i corredor clau en la ruta migratòria cap a la Unió Europea. En la ruta també es poden incloure països com Bulgària, que té frontera amb Turquia, o Croàcia. Si bé aquesta ruta va veure el seu màxim apogeu en 2015, quan es va produir el màxim històric d'arribades a territori europeu, en 2019 va haver-hi un repunt de l'ús d'aquestes fronteres.

Els països esmentats, considerats de pas, han signat amb la UE Acords d'Estabilització i Associació en els quals s'aborden, entre altres, mesures per a gestionar la situació migratòria. No obstant això, en la realitat, aquesta gestió ha estat basada en les devolucions en calent, els trasllats forçosos i el maltractament policial a les fronteres, àmpliament documentat no sols per *No Name Kitchen*; també per altres organitzacions de defensa dels drets humans. La OIM calcula que gairebé 400 persones han desaparegut en aquesta ruta entre 2014 i 2024.

Entrevista

En aquests anys, quins han estat les principals dificultats de No Name Kitchen per a operar? Perquè molts països en els quals treballem han dut a terme campanyes de criminalització molt serioses.

A nosaltres ens han buscat les pessigolles en diferents ocasions. Per exemple, al principi, al no estar registrats com a organització, no ens podien dir res. Més tard vam tenir un altre tipus de problemes: batudes, confiscacions, identificacions als i les voluntàries, problemes amb la gent local d'idees radicals i racistes, deportacions de voluntaris, etcètera. Hem sofert moltes traves d'aquest tipus. Actualment tenim ordinadors portàtils i mòbils confiscats per la policia des de fa mesos que no sabem quan ens ho retornaran.

Com afronteu els pròxims canvis que s'implementaran en l'àmbit europeu respecte a les migracions [en referència al nou Pacte de la UE sobre Migració i Asil, adoptat al maig de 2024] i quins són els objectius a mig-larg termini de la Kitchen?

La Kitchen, des del seu naixement, s'ha mogut i s'ha adaptat a les necessitats de les persones que migren; es tracta d'una organització molt dinàmica. Nosaltres anem allí on va la gent i ens adaptem al que necessiten. Anem replicant els projectes en diferents territoris. El nostre funcionament és fàcil: si veiem que hi ha necessitat, marxem allí, lloguem una casa i estem mesos o anys, o el que sigui necessari. Si veiem que l'afluència de migrants baixa perquè han canviat la ruta, nosaltres també marxem.

Com es finança No Name Kitchen?

Això és un miracle. D'una banda, venem marxandatge en línia; també rebem diners de fundacions i assistim a fires en les quals parlem del nostre treball. Quan tornen a les seves llars, els i les voluntàries organitzen esdeveniments de recaptació i xerrades; d'aquí també traiem alguns diners. També ens arriben microdonacions.

De 2017 a aquesta part, quin ha estat el moment de més violència policial a les fronteres contra les persones que migren?

Ara crec que està una mica millor el tema que fa uns anys, perquè ha disminuït el volum de gent en trànsit. La violència policial a les fronteres continua, però ara cal mirar a les màfies. Abans, les persones migrants pagaven a les màfies per arribar als països dels Balcans, i allí s'organitzaven entre elles per a creuar tots junts. Ara això ha canviat i són les xarxes de tràfic de persones les que controlen aquests encreuaments; fins i tot extorqueixen a les famílies dels quals migren perquè continuïn pagant. La violència continua sent present a les fronteres, de diferents formes.

Heu observat un augment de la implementació de la Intel·ligència Artificial en fronteres per a controlar els fluxos migratoris?

Només observant l'evolució del pressupost de *Frontex*, un ja es pot fer a la idea de com s'està invertint en fronteres. En els últims deu anys hi ha hagut un canvi enorme; i amb el nou *Pacte sobre Migració i Asil* de la Unió Europea aquests controls s'incrementaran, no hi ha dubte. Quan nosaltres comencem, a penes es parlava de IA en fronteres.

I quin diries que és ara mateix la ruta més perillosa?

Nosaltres no estem al Mediterrani, però per a mi, pujar-te en una piragua al Senegal rumb a les Canàries... Em sembla super perillós. Arrisques la vida i tens molt a perdre. És cert que a les fronteres als Balcans hi ha morts també, sobretot, per la climatologia adversa a l'hivern, però no és comparable a les morts en la mar.

Què canviaries de la manera en la qual es cobreixen les migracions en la premsa? Sembla que la població està insensibilitzada enfront de les històries de la gent que migra. Massa dada?

Per a nosaltres, el repte està a arribar a aquest sector de persones que no li paren cap atenció a aquesta situació, per la raó que sigui: perquè quan apareix en la tele canvia de canal, perquè el seu algoritme no els mostra el que succeeix... El repte és que les històries arribin a aquesta gent. Un altre tema a tenir en consideració és veure com, perquè i per on avancen els discursos d'extrema dreta en contra dels moviments migratoris; aquí hi ha un altre repte. Per a frenar aquests discursos és important fer incidència: anar a les escoles i als instituts, explicar les històries... I només amb què hi hagi algú que escolti, ja seria un èxit. Això ho hem de fer des de les organitzacions, però també seria interessant que ho fessin les persones que, en primera persona, han viscut un procés migratori. Però per a això, no poden estar 10 hores treballant en un escorxador: cal alliberar aquestes persones, donar-los un salari i que es puguin dedicar a això. I això no ho estem aconseguint; hi ha molta feina per fer.

Un dels eixos de treball de la Kitchen, a més de la distribució de béns de primera necessitat i l'assistència en fronteres és la recollida de testimoniatges, fonamental per a, potser en un futur, assenyalar als i les responsables de la violació sistemàtica dels drets humans de les persones que migren.

Exacte. En el seu moment fundem la *Border Violence Monitoring Network* i traiem un llibre, el *Black Book of pushbacks*, finançat per *The Left*. Vam recollir els testimoniatges en clau jurídica; perquè, si en un moment determinat, un jutge a Alemanya vol investigar un cas, ho pugui fer. La Kitchen té una cosa molt bona, i és que genera confiança en les persones; en els camps oficials, els que estan operats per les institucions, no hi ha persones de referència perquè les persones migrants puguin explicar les seves històries. D'una banda hi ha deixadesa per part de les administracions, i per un altre, són els propis nois i noies els qui no volen explicar les seves històries en aquest context. A nosaltres ens veuen com a amics, compartim amb ells i amb elles moltes estones; d'aquí ve que tinguem accés a les seves històries. Intentem tenir, això sí, molta cura, i ens aproximem a les persones que migren de la manera més humana que podem; perquè moltes d'aquestes persones tenen traumes molt seriosos. D'algunes històries tenim més detalls; d'altres menys; però la nostra obligació és documentar-les totes elles; per si en un futur es pot demanar justícia en algun lloc pel que se li fa a aquestes persones. Deixar-ho per escrit i que se sàpiga és fonamental.

Iasonas Apostolopoulos

És un activista grec dels drets humans i rescatista d'immigrants que viatgen pel mar des d'Àfrica o Àsia cap a Europa. Ha estat actiu des del 2015.

“La idea que unes vides importen més que unes altres és la base del feixisme, que és l'amenaça més gran per a la nostra societat”

L'atenès Iasonas Apostolopoulos va estudiar enginyeria civil, però després de visitar l'illa de Lesbos el 2015 va saber que mai més tornaria a exercir d'enginyer. Aquell any, a Grècia hi van arribar més d'un milió de persones, principalment procedents de Síria, l'Iraq i l'Afganistan. Davant d'aquella tragèdia humanitària, desenes de joves grecs, però també d'altres parts del món, es van instal·lar a les illes durant setmanes per oferir assistència a les persones migrants que hi arribaven. Iasonas Apostolopoulos va ser una d'aquestes persones; i aquelles setmanes a Lesbos li van canviar la vida completament.

Han passat deu anys des de l'inici de la seva tasca humanitària a Lesbos, i actualment l'activista treballa com a coordinador de l'organització humanitària italiana

Mediterranea Saving Humans, en la qual lidera les operacions de cerca i rescat a la Mediterrània central a bord del vaixell de rescat *Mare Jonio*.

A més de la seva feina a bord del *Mare Jonio*, Iasonas també participa en actes polítics, xerrades i debats al voltant de les migracions i l'acollida. Això, malauradament, li ha comportat insults i amenaces de mort a les xarxes socials. La seva crítica ferotge a la Guàrdia Costanera grega i la seva responsabilitat en desenes de morts a la Mediterrània han estat, des de fa anys, al punt de mira de l'extrema dreta i la dreta gregues, que sovint el qualifiquen de «traïdor a la pàtria».

La Guàrdia Costanera grega, al punt de mira

Les crítiques constants i el senyalament a què l'Iasonas Apostolopoulos —però també altres activistes i mitjans alternatius grecs— sotmeten la Guàrdia Costanera hel·lena no tenen fonament. En diverses ocasions s'ha demostrat la seva responsabilitat en els *pushbacks* (retorns forçosos en alta mar, no previstos pel dret internacional) o en la deixadesa de funcions davant l'obligació del dret marítim internacional de fer rescats en alta mar.

Actualment, 17 guàrdies costaners grecs estan imputats i s'enfronten a possibles càrrecs criminals pel **naufregi de Pylos**, en què van morir ofegades unes 650 persones el juny de 2023. Va ser el naufragi més mortífer registrat al mar Mediterrani en els darrers anys i, segons els testimonis dels supervivents (104 persones), no va ser un accident, sinó que el col·lapse de l'embarcació va ser causat per una maniobra brusca de la Guàrdia Costanera mentre intentava remolcar-la cap a aigües internacionals; és a dir, en una maniobra de *pushback*.

Gràcies a anys d'esforç per part d'organitzacions gregues de drets humans, i també a les investigacions de *Forensic Architecture*, *The Press Project*, *Amnistia Internacional (AI)*, *Legal Centre Lesbos* i *Human Rights Watch (HRW)*, entre d'altres, s'ha aconseguit portar un grup de guàrdies costaners als tribunals. El capità de la patrullera que era present en el moment del naufragi està acusat d'haver provocat el col·lapse del vaixell i de no haver socorregut les persones migrants; i la resta de la tripulació, de complicitat. Tots ells estan acusats de no haver complert amb les seves obligacions de rescat: un cop enfonsada l'embarcació, van trigar entre tres i quatre hores a treure la gent de l'aigua.

A més, les irregularitats comeses durant les hores prèvies i posteriors al naufragi fan sospitar que la manca d'assistència va ser deliberada. Malgrat que han passat dos anys de la tragèdia, la Guàrdia Costanera no ha proporcionat els registres de les comunicacions d'aquelles hores; tampoc no hi ha transcripcions del moment del col·lapse, ni cap registre audiovisual, tot i estar-hi obligats.

La Mediterrània central, el cementiri més gran del món

Una de les coses que més impressionen a Iasonas Apostolopoulos és com un mar que acull cada any centenars de milers de turistes és també la fossa comuna més gran del món. S'estima que entre 2015 i 2025, unes **30.000 persones** han perdut la vida intentant arribar a les costes europees.

La manca de rutes segures i l'actitud tant de la UE com de països com Itàlia, Malta, Espanya o Xipre han contribuït a aquesta xifra esfereïdora. Tal com recorda l'activista grec:

«Avui dia, l'única manera que té un ésser humà de sol·licitar asil a Europa és pagar a un traficant i arriscar la seva vida al mar. No hi ha cap altra opció. El 2025 no hi ha cap manera segura ni legal perquè un ésser humà exerceixi aquest dret internacionalment garantit: el dret d'asil».

Les rutes d'entrada segures per a persones procedents del nord d'Àfrica o de països com el Pakistan, Síria, Bangladesh o l'Afganistan estan tancades; per tant, les opcions de migrar són poques i insegures. En aquestes travesses, que poden durar dies i en què es viatja en condicions extremes (embarcacions massificades, gairebé sense menjar ni aigua), aquestes persones han d'afrontar la violència no només de les màfies sinó també de les guàrdies costaneres dels diferents països, que des de fa anys duen a terme una política de devolucions forçoses no prevista pel dret internacional.

Segons dades de l'**ACNUR**, des del gener de 2025 han arribat unes **23.000 persones** a Grècia i unes **33.000 a Itàlia**. Les xifres de morts i desapareguts en les rutes solen ser poc precises, ja que sovint és difícil saber amb certesa quantes persones pugen a cada embarcació.

Entrevista

El 2015 et canvia la vida amb l'anomenada "crisi dels refugiats".

Exacte. Jo havia estudiat enginyeria civil a la Universitat Politècnica Nacional d'Atenes i tenia un màster en enginyeria ambiental, però el 2015 vaig decidir mudar-me a Lesbos per ajudar les persones que hi arribaven. Allà treballàvem colze a colze amb Open Arms, que van ser dels primers a arribar a l'illa.

Hi vaig anar per dues setmanes per repartir roba, menjar i aigua i vaig acabar-hi quedant nou mesos. El 28 d'octubre de 2015 vaig presenciar una de les pitjors tragèdies de la meua vida: vaig veure com 300 persones s'enfonsaven davant nostre, a unes dues milles de la costa. No vam poder fer res perquè en aquell moment no hi havia cap vaixell de rescat disponible. Més de 70 persones van morir davant nostre.

Em va impactar profundament veure tota aquella platja plena de cadàvers. Aquella mateixa nit vam organitzar una assemblea i vam decidir que no podíem limitar-nos a repartir béns de primera necessitat: havíem de formar

un equip de rescat. Vam portar el primer bot de rescat a l'illa perquè el primer equip era molt amable, però no en tenia cap. Només disposaven de dues motos aquàtiques.

A la meua vida hi ha un abans i un després de Lesbos. El que vam viure allà va ser tan intens que ho vaig deixar tot. Des de llavors, formo part d'altres grups de rescat que operen a la Mediterrània central. Durant els darrers nou anys, després de Lesbos, he treballat en vaixells de rescat, principalment a Itàlia.

Actualment ets el coordinador de cerca i rescat de *Mediterranea Saving Humans*.

Sí. I també participo activament a Grècia com a activista de drets humans, principalment a través de diferents xarxes de solidaritat. Intentem donar visibilitat i conscienciar sobre el problema de les devolucions forçoses a les fronteres gregues i la criminalització de les persones en trànsit, especialment de les que condueixen les embarcacions.

Fa unes setmanes el govern hel·lè va aprovar una esmena d'emergència per la qual se suspenen els procediments d'asil per a persones que arriben del nord d'Àfrica. La situació a Grècia és complicada. Fa un parell d'anys vam tenir el naufragi més mortífer de la història recent, el de Pylos, en què van morir ofegades més de 600 persones. Ara sabem que va ser la Guàrdia Costanera grega qui va enfonsar el vaixell en intentar remolcar-lo amb un cap cap a Itàlia o Malta. L'embarcació es trobava en aigües internacionals, però la van voler expulsar de Grècia i més de 600 persones van morir.

Va ser horrible. Però ara hi ha 17 guàrdies costaners imputats per la seva responsabilitat en aquell naufragi. Ho hem lluitat molt; jo mateix vaig ser testimoni en la defensa del judici contra les set persones que pilotaven el pesquer i a qui es volia empresonar com a traficants. I sí, que hi hagi 17 guàrdies costaners imputats per aquell naufragi és una gran notícia; fins i tot m'atreviria a dir que és increïble.

Fins ara, [les organitzacions de drets humans] hem patit una criminalització enorme; hem estat atacats pels mitjans i per la classe política. A mi m'han assetjat a les xarxes, fins i tot alguns ministres; m'han anomenat contrabandista, traïdor i difamador. Han dit que estic en contra de la Guàrdia Costanera grega perquè dono suport a Turquia. I ara que els guàrdies costaners estan acusats d'homicidi imprudent, els mitjans han fet silenci.

Des de les organitzacions això és precisament el que intentem: canviar la narrativa que existeix al voltant de les arribades, modificar el discurs públic i donar visibilitat a la situació. Molta gent a Grècia desconeix com actua la Guàrdia Costanera al mar. I aquí hi entren les organitzacions i alguns mitjans alternatius.

Canviar la narrativa sobre la migració també forma part de la nostra tasca: a més de dur a terme rescats, busquem donar visibilitat a la situació; i per això organitzem activitats d'incidència política. Si no ho comuniquem, la nostra feina, que es desenvolupa en alta mar, no es veu. És difícil portar periodistes amb nosaltres, així que sabem que la informació ha de sorgir de nosaltres mateixos. Hem d'informar sobre les violacions de drets humans, les terribles condicions en què viuen aquestes persones a Líbia, el paper actiu de la Unió Europea en les devolucions forçades, etc.

Per altra banda, a Europa l'espectre polític s'està decantant cap a la dreta i l'extrema dreta. Hi ha un discurs xenòfob generalitzat entre la classe política. I sí, certament hem de culpar els racistes que s'organitzen contra els migrants al carrer; però també hem d'assenyalar les elits, perquè aquest odi es transmet de dalt cap avall. Inverteixen en xenofòbia perquè no tenen res més a prometre a la gent.

Vivim en una època de crisi que s'estén a diferents àmbits: hi ha diverses guerres en marxa, inflació, encariment dels béns... Ni tan sols podem permetre'ns tenir una casa a causa d'Airbnb. El cost de la vida és desorbitat i la gent pateix. Així que, quan no hi ha res més per prometre a la població, el més fàcil és culpar els més febles de les nostres societats: les persones migrants. És fàcil trobar un boc expiatori i dirigir tota aquesta energia i odi contra els més pobres.

I com es poden o s'han de combatre aquests discursos d'odi?

Canviant la narrativa i trencant els mites que sentim sobre la migració. A les meves xerrades parlo d'això: sabem quantes persones arriben realment cada any? Perquè si escoltes els mitjans, pensaràs que arriben milions de persones; però no és així. Només unes 200.000 persones arriben anualment per mar. És una xifra increïblement petita, ridícula.

La retòrica que no podem acollir-los perquè són massa és mentida. Com vam poder acollir 4 milions d'ucraïnesos en dos mesos? Això va ser fantàstic; per què no ho podem fer amb els altres?

Un altre punt important és deixar de parlar d'«immigrants il·legals». Parlar de persones legals o il·legals implica que el viatge regular és una opció, quan no ho és. Avui dia, l'única manera que té un ésser humà de sol·licitar asil a Europa és pagar a un traficant i arriscar la seva vida al mar. No hi ha cap altra opció. El 2025 no hi ha cap manera segura ni legal perquè un ésser humà exerceixi aquest dret internacionalment garantit: el dret d'asil.

I quanta gent sap això a Grècia?

Molt poca.

Com ha canviat la situació a la Mediterrània central en els últims 10 anys?

La repressió ha empitjorat. Ara s'hi inverteixen molts més diners i recursos per bloquejar l'arribada de migrants a Europa; i també s'està treballant molt per restringir les activitats civils de cerca i rescat.

D'altra banda, les organitzacions comptem amb una flota civil de més de 20 vaixells repartits per tota Europa, la qual cosa significa que hi ha un gran moviment solidari.

I heu patit molta criminalització.

Sí. Ens hem enfrontat a tota mena de repressió: des de la detenció de capitans, com el cas de Carola Rackete; també ens han acusat de tràfic de persones; ens han bloquejat els vaixells als ports per raons burocràtiques; ens els han confiscat, etc. Amb Salvini, Itàlia va tancar els ports; amb Meloni, ara ens envien a ports més llunyans, com el de Venècia, el de Ravenna o el d'Ancona, que són a dies de viatge. Perdem diners i combustible.

Tanmateix, el més greu de tot això és la deshumanització de les persones migrants, a qui es presenta com una amenaça per als països occidentals, com a enemics, com a invasors. Per això insisteixo: cal mostrar a la gent que l'enemic no és el refugiats, sinó el racisme i la violència contra els febles, que està enverinant tots els àmbits de la nostra societat.

Perquè, de moment, els refugiats són els principals objectius; però tard o d'hora, tot aquest odi s'alimentarà contra altres col·lectius menys privilegiats, siguin d'on siguin.

La idea que unes vides importen més que unes altres és la base del feixisme, que és l'amenaça més gran per a la nostra societat. El racisme i el feixisme van crear dues guerres mundials; l'Holocaust, el colonialisme i totes aquestes guerres que presenciem ara. No van ser els migrants.

Què és el que més t'entristeix o et fa rabiar de la situació?

Que el mar que acull milions de turistes cada any s'hagi convertit en el mar més mortal del planeta. És un cementiri immens. En els últims deu anys, més de 30.000 persones han perdut la vida a l'aigua.

I aquestes morts no són fruit d'un accident ni d'un desastre natural: són el resultat d'una política europea dissenyada perquè els sol·licitants d'asil no tinguin rutes legals i segures. És la UE qui els empeny a les xarxes de tràfic de persones.

D'altra banda, hi ha el tema de l'assistència: no els rescaten quan necessiten ajuda. La política de no assistència és habitual: truquem constantment als guàrdies costaners italians, maltesos, grecs; els diem que hi ha gent morint, en perill... Ignoren les trucades de socors.

Presenciar la mort és una cosa; i és molt dur, és molt dur recollir cossos del mar, però és més dur adonar-se que darrere d'aquestes morts hi ha una decisió política, que podrien haver-se evitat. Deixen morir la gent deliberadament perquè d'altres no vinguin; i això és vergonyós. És una vergonya no només per a Europa, sinó per a tota la humanitat.

Itza López

Itza López és una jove nicaragüenca exiliada a Barcelona des del 2020. El documental 'El viatge d'Itza', aborda la crisi de drets humans a Nicaragua i els exilis forçats sota el govern d'Ortega i Murillo, a través de la seva història.

“No és que decidíssim aturar les protestes, sinó que la nostra seguretat estava en risc, i el pas següent hauria estat morir pel nostre pensament.”

Itza López Borge va néixer el 1997 i va créixer al barri de Bello Horizonte, a Managua, capital de Nicaragua. Activista nicaragüenca del moviment de la Universitat Nacional Agrària 19 d'Abril, va participar a les protestes de 2018 contra l'autòcrata Daniel Ortega. Després d'anys de resistència, canviant constantment de casa per evitar les autoritats, l'augment de la repressió no li va deixar cap altra opció que fugir de Nicaragua, i es va exiliar a Barcelona el 2021. Protagonista del documental *El viatge de l'Itza*, produït per *Fora de Quadre i Cabal Films*, la seva història serveix per entendre la deriva del règim d'Ortega, el sabor agredolç que queda als brigadistes que van romantitzar i participar en la revolució sandinista, i els efectes de l'exili forçat en la comunitat nicaragüenca.

Itza, el nom de la qual s'inspira en el llibre *La mujer habitada*, de Gioconda Belli, és la filla petita d'una família que va creure en la revolució sandinista. El seu pare, català, va fer la seva recerca universitària sobre processos agroecològics a Nicaragua. Després d'un període allà durant la guerra, va congeniar amb la revolució en marxa, i hi va tornar per establir-s'hi definitivament abans de les eleccions de 1984, les primeres democràtiques després de dècades de dictadura dels Somoza. Encarregat d'un projecte de les Nacions Unides, va conèixer la que seria la seva dona, la mare de l'Itza, “una dona de San Miguelito, del riu San Juan, a la frontera entre el Carib Sud i el Pacífic”. “La meva mare va participar en la revolució i era professora de dansa a la Universitat Nacional Agrària. I allà es van conèixer”, recorda Itza.

El seu pare va residir a Nicaragua prop de 25 anys i va dirigir projectes d'ajuda d'institucions internacionals. El 2014, ja desencantat amb la revolució, un agent governamental li va recomanar que abandonés Nicaragua. I així ho va fer, sense la seva família, per tornar a l'Estat espanyol. Va morir el 2020, poc abans que Itza, de nacionalitat espanyola, arribés com a exiliada a Barcelona.

A Catalunya, l'Itza afronta els problemes que condicionen la majoria de migrants. Com que l'Estat espanyol no va acceptar la convalidació dels crèdits de la seva llicenciatura en Turisme per al Desenvolupament Rural, que no va poder acabar a Nicaragua per un semestre, va haver de matricular-se durant un any en una universitat catalana. Li va costar 7.000 euros. Després va treballar 18 mesos en un projecte d'economia solidària. I recentment, amb la seva bicicleta, es va convertir en repartidora. Una inestabilitat pròpia de qui encara busca el seu lloc en un entorn desconegut.

“Ens falta gravar la segona part del documental, que és sobre l'exili a Costa Rica. És on es viu més dur. Fa unes setmanes allà van assassinar Roberto Samcam. El Govern de Costa Rica no vol ficar-s'hi i l'oposició se sent insegura. No hi ha suport econòmic, i hi ha molts nicaragüencs vivint al carrer”, explica l'Itza, i afegeix: “Al final, els que estem exiliats a Europa tenim un privilegi diferent al de la gent que és a Costa Rica”.

Nicaragua i la deriva autoritària de Daniel Ortega

Nicaragua és un país centreamericà banyat per dos oceans, el Pacífic i l'Atlàntic, on la societat sembla resignada davant el poder absolut del Daniel Ortega, un dels líders del marxista *Front Sandinista d'Alliberament Nacional (FSLN)*, organització que el 1979 va ajudar a enderrocar la longeva dictadura dels Somoza i que, més tard, va vèncer els paramilitars de la Contra finançats pels Estats Units.

Daniel Ortega, vencedor de les primeres eleccions democràtiques, les de 1984, ha anat erosionant la democràcia nicaragüenca per consolidar el seu poder, sobretot després del seu retorn al càrrec el 2006. Des de llavors, el líder sandinista ha reprimat qualsevol veu opositora i ha reformat les lleis per perpetuar-se en el poder. A causa del gir autoritari, els seus antics aliats de la revolució l'han abandonat, i molts s'han vist obligats a exiliar-se. Sense contrapesos, la darrera mostra de resistència popular va ser el 2018, quan el descontentament acumulat va esclatar per una reforma de la Seguretat Social. Aleshores, durant mesos, els universitaris es van parapetar a les seves facultats i van resistir les pràctiques violentes de les autoritats.

355 persones mortes i més de 2.000 ferides és el balanç d'un període al qual va seguir una negociació entre col·lectius socials i Govern. No va funcionar res; i Ortega, ja sense resistència al carrer, va iniciar l'última ofensiva després de les eleccions del 2021, quan va empresonar i obligar a exiliar-se als principals opositors. La llista inclou famílies clau en la història de Nicaragua i reflecteix la divisió creada dins el sandinisme. Entre els exiliats, destaquen l'escriptora Gioconda Belli, el periodista Carlos Fernando Chamorro, el bisbe Silvio Báez i els exguerrillers sandinistes Luis Carrión, Sergio Ramírez, Dora María Téllez o Mónica Baltodano Marcenaro. També en l'exili va morir recentment l'expresidenta nicaragüenca Violeta Chamorro.

Des del 2018, s'estima que més de 600.000 persones han hagut de fugir de Nicaragua. La majoria són persones anònimes: les més grans van veure caure una dictadura i formar-se'n una altra; i les més joves no han conegut cap altra figura que no sigui la de Daniel Ortega.

Entrevista

El 2018 esclaten protestes per una reforma de la Seguretat Social. Quin va ser el detonant?

A Nicaragua, la majoria de la població jove viu amb les àvies perquè els pares han emigrat a Costa Rica, als Estats Units o a qualsevol altre país. Les àvies carreguen amb la despesa econòmica, més enllà del que envien els pares. Per això, la reforma també va afectar els joves, que van sortir a protestar amb els avis. Tot va rebentar el 18 d'abril del 2018, quan van colpejar uns nois d'una universitat privada gestionada per jesuïtes, la Universitat Centroamericana. Aquella mateixa nit, vam ocupar la universitat on jo estudiava, tot i que ho vam fer legalment, amb el permís del rector.

Sabent que no es podia confiar en Ortega, per què vau aturar-vos?

Els primers dies hi havia atacs, però no eren tan sanguinaris. No moria gent, tot i que et podien treure un ull o fer desaparèixer algú. D'un dia per l'altre, el Govern va començar a desallotjar tots els recintes i va ordenar més contundència a les forces de seguretat. Els joves ho vam intentar tot. El país va estar mig paratitzat durant set mesos, però, entre l'octubre del 2018 i el febrer del 2019, el Govern va iniciar l'operació neteja, com feia Somoza. No és que decidíssim aturar-nos, sinó que la nostra seguretat estava en risc, i el pas següent hauria estat morir pel nostre pensament. Vam haver de buscar una altra manera de lluitar. Vam formar l'*Aliança Cívica*, on hi érem els empresaris i els estudiants. També va néixer la *Unitat Nacional Blau i Blanc*, composta per persones del MRS, sandinistes dissidents, que no volien estar amb els empresaris en una mateixa organització. Ho vam intentar, i per a les eleccions vam crear la Coalició Nacional, que incloïa l'*Aliança Cívica*, la *Unitat Nacional Blau i Blanc* i la resta de moviments civils. Vam proposar un candidat, que havia de ser Félix Maradiaga. El van inhabilitar. En vam proposar un altre, Juan Sebastián Chamorro, que també van inhabilitar. Vam decidir buscar un altre carro, i ens vam pujar al de Kitty Monterrey, una senyora ultraconservadora que no m'agradava gens.

I Ortega va tenir el seu millor resultat, un 75%.

Però només va votar el 37% de la població. I, d'aquests, probablement, només un 10% va ser el que va votar per Ortega. Hi havia molts morts a les llistes. A més, ells posaven gent als centres de votació, un sandinista del barri que no et deixava votar si eres opositor.

En el present, Ortega s'allunya de les corrents ideològiques d'esquerra. Fins i tot s'ha convertit en aliat de l'Església. Com valora la seva relació amb l'Església?

Nicaragua és un país molt catòlic. Després del seu retorn al poder el 2006, Ortega va negociar amb l'Església; necessitava feligresos. Va dir que il·legalitzaria l'avortament si a les esglésies demanaven el vot per ell. Van fer un pacte, i Ortega va il·legalitzar completament l'avortament, fins i tot el terapèutic, ni tan sols per a una nena de 12 anys víctima d'una violació. Aquest pacte es va trencar el 2018, quan la Conferència Episcopal va convocar el Diàleg Nacional. El Govern va començar a vincular l'Església amb l'oposició, i ara tem les reunions o festivitats catòliques. De fet, no permet les processons religioses multitudinàries. Però abans del 2018, eren amics íntims: a tots els actes del Govern hi anava l'Església, i el Govern aprofitava qualsevol festivitat per fer campanya. El lema era: Nicaragua: cristiana, socialista i solidària. Ara, el Govern és evangelista.

Quan va emigrar el 2021, per què ho va fer? No tenia esperança?

No, després de les eleccions van començar a perseguir activistes. No quedaven gaires opcions, i em preguntava què faria si entrava a la presó. Havien detingut dos amics meus, i dues amigues les van empresonar i els van fer coses humiliants: els van fer fotos nues; policies homes els van fer l'escorcoll corporal; les van mantenir diversos dies sense menjar. No volia viure això. Però jo sempre dic que la revolució de Nicaragua [contra Somoza] va ser planificada per un grup de 40 intel·lectuals, la majoria exiliats a Costa Rica. Per això, és important crear espais per a nicaragüencs, on nosaltres mateixos decidim què farem. L'activisme a l'exili és difícil: o treballes o fas activisme. Però, si no ens asseiem, mai traurem Ortega.

Importants personalitats de Nicaragua estan exiliades, moltes a Costa Rica. Em pot parlar d'aquesta diàspora menys coneguda, de persones com vostè?

A Costa Rica hi ha un munt d'exiliats. Hi ha molts joves. La vida allà és molt cara, diem que és la Suïssa de Centreamèrica, i els nicaragüencs viuen situacions precàries. No hi ha gaires feines, com aquí, a Barcelona. Un músic molt famós, don Luis Enrique Mejía Godoy, que té cançons famoses de la revolució, viu en una situació pobríssima als Estats Units: pinta quadres, els ven per internet, va fent cosetes; per al documental, li vam demanar que ens fes una introducció, i ens va fer una part d'una cançó.

I en el seu cas, com va ser aquest procés d'integració a Barcelona?

Vaig anar a casa de la meva àvia. Va ser dur per a ella, que feia molts anys que estava acostumada a viure sola. I dur per a mi, perquè vivia amb una senyora amb qui no m'havia criat; la veia un cop cada quatre anys. No ens vam entendre, i als tres mesos la meva àvia em va fer fora de casa. Sense feina, vaig recórrer a la meva xarxa nicaragüenca. Vaig estar a casa d'un amic durant un mes, fins que vaig trobar feina al McDonald's. Quan vaig començar a tenir una mica més de diners, vam llogar un pis a Sants. De moment, he tingut temps per treballar i sobreviure. Ara mateix estic sense feina; treballava de repartidora en bicicleta, però vaig haver de deixar-ho: vaig tenir una crisi nerviosa de cansament durant una onada de calor.

Què és el que més enyora de Nicaragua?

La facilitat per fer coses sense diners. Aquí tot és molt capitalista. Per a tot es necessita diners. No encaixo en un món tan consumista. I és clar, no tenir possibilitats econòmiques em dificulta fer amistats. Tinc el meu cercle d'amics, majoritàriament nicaragüencs, i no és que no vulgui relacionar-me, és que no tinc els mitjans econòmics per seguir el ritme de la gent.

És la protagonista del documental que narra el seu exili. Com va acabar enrolant-se en aquest projecte?

La Neus Ràfols, una periodista que em va contactar per fer-me una entrevista per a un article sobre Nicaragua, em va dir que existia la possibilitat de gravar un documental i em va preguntar si m'agradaria participar-hi. Ella tenia la idea d'explicar la relació de Catalunya amb Nicaragua, però li vaig dir que no es podia oblidar de la traïció a la revolució. I així, ficant-hi cullerada, va sorgir El viatge d'Itza, que explica tot el que hem parlat a través de la meva història.

Richmond Kennedy Quarcoo

És oficial de la Marina Mercant i participa a l'escola d'estiu d'Oceanografia Costera i Medi Ambient de Ghana. Té relació amb la lluita contra el canvi climàtic i el medi ambient, en especial la reducció de la contaminació dels plàstics a les platges de Ghana.

“Les comunitats pesqueres a les quals donem servei capturen més plàstic que peixos.”

Richmond Kennedy Quarcoo, director executiu i cofundador de Plastic Punch, una organització que lluita per reduir l'ús de plàstic, va néixer en Acra, la capital de Ghana. Fill d'una família de tradició agrícola, amb una mare professora i un pare pedagog i polític, Richmond primer va voler ser doctor, encara que més tard va entendre que no era una professió per a ell. Dubitatiu, condicionat per la passió per la mar i la influència del seu oncle, va acabar convertint-se en oficial de la marina mercant, i va centrar la seva tesi en l'impacte dels contaminants plàstics. “Després vaig navegar durant un temps en vaixells de subministrament i vaixells de càrrega. Quan vaig tornar a Ghana, vam fundar Plastic Punch», recorda.

“Érem set professionals, tots molt preocupats pel medi ambient. Vam assistir a una sessió de monitoratge de tortugues marines en una comunitat a uns 45 minuts d'Acra. De les sis tortugues que vam veure, cinc estaven mortes. No vam poder diagnosticar científicament la causa de la mort, però va ser per viure entre plàstics», explica Richmond. “Així que vam decidir actuar. Tot va començar com una iniciativa amb una primera neteja de la platja, i després vam dur a terme mesures de prevenció. Aviat ens

vam adonar que necessitàvem constituir-nos com a ONG”, afegeix.

El plàstic és un problema mundial: la contaminació afecta més a determinats països però, a llarg termini, en aquest món entrellaçat, tots els països sofriran les conseqüències. Per exemple, en l'oceà existeixen aglomeracions d'escombraries amb les proporcions d'un continent. I els corrents marins continuen alimentant-les. Què ocurrirà? “Pels corrents oceànics, les nostres escombraries acabaran unint-se. Si la gent no actua al Congo, les seves escombraries recorreran tot el camí fins a unir-s'hi també (a una aglomeració de deixalles). Som un sol oceà, un sol planeta. Estem interconnectats, i no podem escapar”, esmenta Richmond, sobre un món condicionat també pels efectes evidents del canvi climàtic. “Hi ha efectes visibles, com l'augment del nivell de la mar o l'oscil·lació en les precipitacions. L'any passat, a Ghana, van haver de desbordar una presa hidroelèctrica perquè plovia molt, i moltes comunitats es van veure afectades: algunes granges van quedar inundades”, exemplifica.

El futur dels oceans: més plàstics que peixos

En els oceans hi ha més de 150 milions de tones de plàstic i cada any se sumen entre 4,7 i 12 milions de tones més. Atès el pes, recull l'Europarlament, en 2050 els oceans tindran més plàstics que peixos. Un drama global que es reflecteix amb major cruïra en algunes regions del món.

Els mars Mediterrani i Groc (aquest últim situat en la part nord de la mar de la Xina Oriental) són els que tenen les majors concentracions de microplàstics del món, mentre que llocs com el gir del Pacífic Nord acaparen plàstics de major grandària que, pel procés de fragmentació, s'acabaran convertint en micro i nanoplàstics. Els

microplàstics no són fàcils de veure, a diferència dels continents d'escombraries o dels llocs paradisiacs deslluïts per corrents marins que constantment carreguen deixalles visibles. Però, encara que els ulls enganyin, tot és plàstic.

‘En 2017, la quantitat total de plàstics produïts ascendia a 8.300 milions de tones mètriques (mtm), de les quals 6.800 mtm eren resines plàstiques, 500 mtm eren additius i 1.000 mtm eren fibres de polièster, poliamida i acríliques. Aproximadament el 76% (6.300 mtm) ja s'havien convertit en residus. Els residus incinerats representaven el 12%. Un altre 9% s'havia reciclat. Només el 10% d'aquest percentatge es va reciclar més d'una

vegada. El 79% restant va acabar en abocadors o en la naturalesa, la qual cosa representa el 60% de tots els plàstics produïts fins a 2017”, recull el Fons Mundial per a la Naturalesa (WWF, per les seves sigles en anglès) en l'informe *Impacts of Plastic Pollution in the Oceans on Marine Species, Biodiversity and Ecosystems*. ‘La contaminació per plàstics no pot considerar-se de forma aïllada. Més aviat, afegeix, un altre impacte al reguitzell de pressions existents causades per l'ésser humà, com l'escalfament global i l'estrès tèrmic, l'acidificació dels oceans, l'eutrofització, la desoxigenació, la sobreexplotació pesquera, el soroll marítim i submarí, la destrucció i fragmentació de l'hàbitat, i la contaminació química», considera l'activista.

Si bé a Europa l'optimització del reciclatge i les normatives restrictives estan ajudant a solucionar problemes derivats de l'abús de productes de plàstic, sobretot els coneguts com “d'un sol ús”, la majoria de països del món no han escomès les reformes necessàries; i, a més, manquen dels mitjans per a reciclar les seves pròpies deixalles. En aquests llocs, les escombraries que no es cremen ni es reciclen acaben en la naturalesa o en l'oceà. A Ghana, hi ha un dels cementiris globals d'escombraries electròniques. Les deixalles estan a la vista de totes les persones: als carrers, a les platges i, per descomptat, en la mar. L'Estat no reacciona, i aquesta paràlisi tindrà conseqüències irreversibles en la biodiversitat, en la vida marina i les seves espècies; en la salut humana, per la ingesta de peixos contaminats; i en les comunitats natives, que veuen llanguir les seves activitats econòmiques tradicionals: segons l'informe de l'Europarlament *Plastic in the Ocean: the facts, effects and new EU rules*, la pèrdua en els sectors turístic i pesquer és d'entre 259 i 695 milions d'euros en el món.

Entrevista

Quins són els principals projectes de Plastic Punch i com els implementen?

Primer, netegem les platges on implanten de tortugues, perquè tinguin un lloc segur en el qual niar. No obstant això, sabem que netejar la platja no és la solució: després arribaran més escombraries. Per això, el que proposem és la reducció de plàstics. Amb aquesta acció busquem respondre a dues preguntes: què contamina i qui contamina? Recopilem dades que utilitzem per a fonamentar la direcció de les nostres recomanacions polítiques. També investiguem i desenvolupem solucions alternatives d'empaquetat de productes; i busquem prohibir els plàstics problemàtics; és a dir, alguns com els d'un sol ús, els que no es poden reciclar i no tenen valor després del primer ús. A més, duem a terme treballs de conscienciació en comunitats a través de l'art, la música, el

cinema, i capacitem en ciències oceàniques a Àfrica. Estem a Ghana i Nigèria, i ens estem expandint a Kenya i Camerun. Necessitem més científics per a investigar i recollir dades.

Millora la situació a Ghana, o la societat no respon?

Realment no es pot culpar a la gent. La culpa és dels sistemes inefficients de gestió de residus. Les zones netes ho estan perquè tenen una gestió eficient de residus.

I aquestes zones netes, perquè ho estan?

Per diferents raons. Abans, les autoritats locals atorgaven el contracte a qui volien; ara és el Govern central el que l'atorga. En alguns llocs, el proveïdor de la gestió de residus fa el treball; i en uns altres, no, però sí que s'emporta els diners. Per tant, existeixen problemes de corrupció, monitoratge i avaluació. I tenim un altre problema evident: els sistemes de gestió de residus són insuficients. També cal considerar aquelles escombraries que no són d'ús ni producció local: es tracta d'escombraries que arriba amb els oceans: moltes deixalles corporals, sabates, joguines, i escombraries electròniques. Encara estem tractant de comprendre, amb dades satel·litàries, quin és l'origen d'aquestes escombraries. No ho sabem, però tenim un problema intern: no comptem amb un sistema sòlid de gestió de residus.

Ghana és un dels cementiris mundials d'escombraries tecnològiques. També de roba. Molta prové d'Europa i Occident. A qui culpa d'aquesta situació?

Els acords comercials són amb els nostres governs, per la qual cosa sobre ells recau la responsabilitat principal. Si no es permetés aquest tipus de comerç, no existiria aquest problema. D'altra banda, no hi ha una agenda nacional ni la capacitat tecnològica per a reciclar. Per tant, no culpària als altres. Països com Ruanda i Kenya han pres mesures. Cal optar per la reducció i per altres pràctiques i solucions alternatives disponibles, en lloc de recórrer a l'economia circular dels residus, perquè existeix una cadena de valor entorn del reciclatge. Per això, diem prevenció abans que gestió.

Reduir els productes de plàstic d'un sol ús sembla l'opció més viable.

Hem iniciat un projecte en el qual aconseguim que els supermercats fixessin un preu als plàstics d'un sol ús, les bosses, com s'ha fet en molts països, i es va demostrar la reducció del consum. Tenim exemples bons en l'est d'Àfrica: Ruanda, Kenya i Tanzània no faciliten plàstics d'un sol ús. Fem el mateix. Volem convertir això [per impost] en obligatori. Treballem amb l'Agència de Protecció Ambiental, i el Govern i el president han fet declaracions contundents en les quals s'han compromès a estudiar-lo.

La mar Mediterrània i la mar Groga presenten majors concentracions de microplàstics. Per què els microplàstics són més perillosos que uns altres tipus?

Tot plàstic és perillós. Però potser, com no els veiem, els microplàstics ho són més. Al final, s'infilten en el nostre torrent sanguini; arriben a l'aigua que bevem, als aliments que consumim i als materials amb els quals contactem. El plàstic en si mateix és el problema. Els materials que ho componen, els additius que s'afegeixen, són d'origen fòssil, i no haurien d'entrar en contacte amb els humans; són tòxics. No obstant això, s'ha convertit en la norma, i per això és perillós. A Ghana, trobem microplàstics en peixos i en el sòl. Fa 15 anys fèiem les coses bé. No veies a gent tirant escombraries al carrer, i teníem les comunals, en les quals tota la comunitat s'aixecava un dissabte i començava a treballar en el que es necessités. Però miri ara les nostres platges.

Com és la platja en el present si la hi compara amb la de la seva infància?

És horrible, horrible. No puc anar a les platges en les quals gaudia en la meua joventut. Estem treballant per a recuperar algunes. A més de la contaminació, també sofrem l'augment del nivell de la mar. Si vols anar a una platja neta a Ghana, has de conduir una bona estona cap a l'est o l'oest.

S'estima que els plàstics es triplicaran en el món entre 2040 i 2060. Malgrat les lleis i tractats, anem pel bon camí?

Les oportunitats estan en la reducció i en les solucions alternatives d'embalatge. Si el reciclatge hagués funcionat, més del 70% dels nostres plàstics es reciclarien, però no arribem ni al 10%. Existeix una fallada sistèmica, i és hora que assumim les nostres responsabilitats col·lectives mentre intentem que els nostres governs avancin cap a la reducció. Podem esforçar-nos en això: des del nen a l'escola adaptant-se a un estil de vida, fins a l'emprenedor que no ens obligui a usar plàstics d'un sol ús. Així, podrem deixar un món millor a la pròxima generació. De moment, el món que deixarem és pitjor que el que hi havia fa uns anys.

L'activitat pesquera és un dels motors econòmics de Ghana. Com s'està veient afectada per l'increment de la contaminació?

Les comunitats pesqueres a les quals donem servei capturen més plàstic que peixos. És molt trist. Se suposava que això ocurriria al voltant de 2050, però ja està succeint. És realment lamentable, i per això intentem impulsar la prohibició d'alguns d'aquests plàstics d'un sol ús. És el Govern el que ha d'actuar i prohibir o penalitzar el seu ús. Els mitjans de vida dels pescadors s'estan veient afectats. La captura és baixa. A més, no és una indústria lucrativa, ja que ha de competir amb els pesquers xinesos i la pesca il·legal. Per tant, afronta problemes que van més enllà de les escombraries.

Roland Mimi Ngoy

És activista polític, graduat en economia del desenvolupament per la Universitat Catòlica del Congo. Tècnic en marketing i publicitat. És fundador de l'Union des Jeunes pour la Réussite de l'Avenir i de Dignité RDC, voluntari de la Creu Roja, l'Associació Qm Zero i de Red Antirracista. Fa activisme per analitzar i denunciar la situació sociopolítica de la República Democràtica del Congo, i la relació dels conflictes bèl·lics viscuts amb l'explotació dels recursos naturals al seu país.

“Es buiden les conques mineres del meu país per a fabricar telèfons i cotxes que després es venen en tots els racons del món. Per a això es viola a les dones, es mata a nens, es desplaça a gent”

Roland Mimi Ngoy fa sis anys que viu a Tarragona, però el compromís amb el seu país d'origen, la República Democràtica del Congo (RDC) no ha cessat. Graduat en economia del desenvolupament per la Universitat Catòlica del Congo i tècnic en màrqueting i publicitat, aquest activista polític és un dels fundadors de la *Union des Jeunes pour la Réussite de l'Avenir i de Dignité RDC* (Unió de Joves per a l'Èxit del Futur i la Dignitat de la República Democràtica del Congo). Com ell mateix explica, ja des de ben jove, mentre anava a escola, va estar involucrat en diferents iniciatives, tant esportives com culturals.

“La meua mare, les meues germanes i jo sortim de la casa del meu pare quan jo tenia 5 anys; ens van fer fora, així que ens vam anar a viure amb els avis. Jo vaig estudiar en els maristes i durant molts anys vaig ser delegat, representant dels alumnes. En 2012 vaig ser elegit com a president dels alumnes maristes i en 2013 va sorgir l'oportunitat d'anar al Brasil a unes jornades mundials de la joventut. Allí vaig aprendre moltes coses sobre organització i associacionisme. Va ser molt inspirador”. Aquest viatge al Brasil li donaria l'impuls necessari per a crear, en 2014, la *Union des Jeunes pour la Réussite de l'Avenir i de Dignité RDC*. Va ser, durant els anys d'universitat, quan va portar l'activisme a terreny: va començar a organitzar xerrades, reunions, trobades amb altres joves, etcètera; amb l'objectiu de denunciar la situació en la qual es trobava el país.

“En aquell moment, Joseph Kabila presidia el país; volia canviar la Constitució i anul·lar la convocatòria d'eleccions;

així que vaig iniciar una campanya que portava per títol *La bona ciutadania*. Recorriem diferents espais, com a esglésies, mercats o escoles per a explicar què significa ser un bon ciutadà, perquè era important reclamar els nostres drets i demanar que es respectés la Constitució del país”. Va ser també aquesta època quan el seu activisme va començar a donar-li problemes amb les autoritats; dificultats que va anar escapolint per tenir la sort de viure a casa del seu avi, que havia estat general de Mobutu, ex president de la RDC. “Quan s'adonaven d'on vivia, em deixaven en pau”, explica.

En 2015 es van iniciar unes marxes per a reclamar la convocatòria d'eleccions; aquí sí ja les dificultats per a exercir el seu activisme van començar a ser més serioses. “Va haver-hi un dia en què la gent del president em va perseguir fins a casa. No va passar res, però li van advertir a la meua àvia que anés amb compte. La meua mare, que ja es trobava a Espanya, es va preocupar molt per aquesta situació, així que com encara estava estudiant, vam moure un visat d'estudis perquè pogués sortir del país”. I així va ser: en 2018, Roland Mimi Ngoy va aconseguir una plaça en un institut de formació professional de grau superior i es va instal·lar a Tarragona.

En aquesta ciutat ha treballat com a voluntari en Creu Roja, la Associació *Quilòmetre Zero* i la *Xarxa Antirracista*.

República Democrática del Congo i Ruanda, tensions pel coltan i el coure

En 1994 es va produir un dels primers genocidis televisats; el que es va cometre a Ruanda contra els tutsis i en el qual van ser assassinades unes 800.000 persones (el 70% de la població tutsi) en tot just tres mesos (entre el 7 d'abril i el 15 de juliol de 1994). Després del genocidi, una part important dels autors de les matances, en la seva majoria hutus, van fugir al país veí: l'RDC. Allí, aquests hutus van fundar les Forces Democràtiques d'Alliberament de Ruanda (FDLR). Per a, suposadament, combatre aquesta milícia, en 2012 va aparèixer el M23 (Mouvement du 23-Mars), un grup també milicià i que compta (a pesar que Ruanda el nega) amb el suport del règim ruandès.

Al gener d'enguany, el M23 va conquerir les principals ciutats a la regió de Kivu i des de llavors, els atacs entre l'exèrcit congolès i la milícia ruandesa no han fet més que augmentar, la qual cosa ha provocat un desplaçament massiu de població civil i una situació alarmant: des de principis de 2025, es calcula que unes 7.000 persones pertanyents a la societat civil; és a dir, no combatents, han mort a causa de la intensificació de les hostilitats entre les dues faccions. Segons ACNUR, l'agència de Nacions Unides per a les persones refugiades, a la fi de 2024 hi havia gairebé set milions de persones desplaçades de manera interna a causa de la violència, més de 5 milions d'ells a les províncies orientals de Kivu del Nord, Kivu del Sud i Ituri. També hi ha gairebé un milió de persones refugiades que han fugit de la RDC i que han sol·licitat l'asil en altres països del continent africà. Diverses organitzacions humanitàries; també el Parlament Europeu han advertit que la violència sexual contra les dones ha estat i està sent usada com a arma de guerra.

La pugna entre l'exèrcit congolès i el M23 té com a objectiu controlar l'explotació de matèries primeres, sobretot de coltan i coure. A aquest efecte, des de fa anys, el M23 es lucra del contraban de minerals congoleesos cap a Ruanda; un país, en principi, sense reserves dels minerals esmentats, però que des de gener de 2025 ha aconseguit ingressar el doble de diners per exportacions cap a la Xina que el seu país veí, l'RDC (que és on realment es troben les mines).

Un acord incert i molts interessos

Fa escassament unes setmanes, el govern congolès i el M23 van signar un acord de pau i es van comprometre a treballar pel cessament de les hostilitats. En els pròxims mesos, l'RDC haurà de dissoldre les *FDLR (i repatriar als seus combatents a Ruanda) i el M23 s'haurà de retirar de sòl congolès.

L'acord ha estat afavorit pels Estats Units; i com recompensa a la mediació i a la protecció militar que oferirà aquest país a la RDC rebrà una sèrie de concessions d'explotació de minerals. Felix Tshisekedi, president congolès, ja s'ha compromès a això. Es tracta d'un acord sucós per als Estats Units, ja que li permetrà començar a competir amb el govern xinès per l'explotació de matèries primeres —minerals, sobretot, fonamentals per a dur a terme la transició energètica— en el continent africà. Tal com escrivia recentment el periodista especialitzat en continent africà Jaume Portell Canella: "L'entrada de capital occidental al sector miner congolès ha estat un dels reptes pendents tant de la UE com dels Estats Units durant els últims anys. Davant el lideratge de la Xina en el refinat de minerals clau per a la transició energètica, Occident vol recuperar el terreny perdut. És una disputa que es juga sobre el terreny de la RDC, on la Xina porta anys d'avantatge".

Entrevista

Vas arribar a Tarragona en 2018, després d'anys d'activisme al teu país; aquí has continuat amb aquesta activitat, i també t'has vinculat al tercer sector.

En 2020 em vaig assabentar que la Associació *Quilòmetre Zero* buscava mentors socials per a menors. Allí vaig estar un any sent mentor d'un nen del Senegal. Va ser llavors quan la directora de *Quilòmetre Zero* es va començar a interessar pel treball que feia d'activisme en xarxes i que tenia com a eix tot el que succeïa en l'RDC. Em va dir que a penes hi havia informació en espanyol sobre el tema i que podria ser interessant si començava a donar xerrades i similars, per a explicar la situació. Al principi em va costar, perquè a penes tenia contactes, però a poc a poc em vaig anar fent un lloc i a tenir contactes amb partits polítics i altres organitzacions. En 2024 vaig començar un projecte que porta com a títol "Ull al Congo", amb la idea de donar visibilitat i informació sobre el que ocorre al meu país. Vaig manar la informació a diferents entitats i partits i van contestar positivament; així que vaig començar a donar xerrades en diferents llocs de Catalunya.

Quin és l'eix d'aquestes xerrades?

Jo defenso els drets socials i polítics. Defenso l'accés a l'escola i un ensenyament de qualitat. En RDC hi ha un president que parla de la gratuïtat dels estudis, però no de la qualitat d'aquests. A les escoles congoleeses falta internet a les aules, mobiliari per a l'alumnat. Com ficaràs a 100 alumnes on caben 35? Això no està bé. També lluito pel dret a l'aigua, a l'electrificació del país o al transport públic. I tot això és el que reclamo a través de les meves xarxes socials. Tanmateix, en les xerrades que dono aquí parlo del genocidi. No vull parlar de la falta de carreteres, perquè entenc que això no és un problema d'Espanya; per això en les xerrades parlo dels minerals i del genocidi que s'està produint en la lluita pel seu control; perquè aquest sí que és un assumpte de dret internacional, d'economia, de globalització. Es buiden les conques mineres del meu país per a fabricar telèfons i cotxes que després es venen en tots els racons del món. Per a això es viola a les dones, es mata a nens, es desplaça a gent.

Les històries del continent africà solen ser comptades per persones blanques i des de la blanquitud. Què opines del que es publica en els mitjans d'aquí sobre Àfrica?

La majoria de les informacions que es publiquen a Espanya són superficials i parcials; tot es podria desenvolupar més, sobretot, s'hauria de donar més context i apuntar cap als responsables i els suports que reben. S'hauria de parlar sobre les conseqüències psicosocials de tota aquesta violència que pateix la població, per exemple. Un altre problema que he detectat és que es diu a influencers de la comunicació per a parlar d'uns certs temes; i quan quasi no els coneixen. Aquesta gent no busca desenvolupar una informació; només espera que els escoltin o els llegeixin; a més, la informació sense context no serveix de res. Cal desenvolupar la informació perquè la gent entengui exactament d'on ve el problema, com va començar, com es va desenvolupar i quins són els obstacles, en aquest cas per a la pau. Perquè nosaltres sí, volem pau, però també volem justícia. Les víctimes la mereixen, i tot el poble congolès.

No es parla dels responsables.

Perquè la gent entengui un conflicte, una situació, sigui la que sigui, cal explicarles històries de manera completa; des de l'origen, passant pels testimoniatges i explicant les conseqüències. Si només comptem amb els testimoniatges de les víctimes, es generarà un relat de pena; però no s'haurà explicat el problema; amb la qual cosa, la gent no es mobilitzarà.

Quin és ara mateix la situació en l'RDC? [Aquesta entrevista es va dur a terme uns dies abans de la signatura de l'acord de pau entre el Govern congolès i les milícies del M23, afavorides per Ruanda].

Està tot el conflicte amb el M23; i a nivell intern, el país està molt crispat i hi ha una polarització molt forta. El pròxim 27 de juny se signarà un acord de pau amb Ruanda en el qual s'esmenta la integració regional econòmica, l'alto-el-foc i el cessament de les hostilitats, la mutualització de les forces armades, etcètera. Però el cas és que el poble està dividit. Els que fan costat al president estan d'acord amb els acords que signarem; no obstant això, l'oposició i una part important de la ciutadania dubtem sobre aquest tracte, perquè Ruanda s'anirà en pau i continuarà explotant els minerals congolesos, només que a partir d'ara ho farà de manera oficial, perquè la integració econòmica regional significa això. Signarem un acord, però qui està envaint el país i matant és Ruanda; qui roba els nostres recursos és Ruanda. Per què se signa un acord de pau sense que es produeixi justícia, sense condemnar el que ha fet Ruanda? D'altra banda, els militars rebels que han violat a les nostres mares i que han matat a la nostra gent tornaran sota unes condicions que encara desconeixem, a integrar les forces armades del país, alguna cosa que nosaltres no volem.

Quins han estat els principals obstacles que t'has trobat a Catalunya?

Anava a dir l'idioma, però no seria cert perquè el vaig aprendre en tres mesos. D'altra banda, no he hagut d'enfrontar-me a problemes de racisme; però sí he hagut de barallar-me en l'àmbit jurídic i administratiu pel tema de la residència. Sense la residència, no puc desenvolupar la meva activitat amb total llibertat, no puc desplaçar-me. En l'actualitat no estic en una situació administrativa regular, i això em limita molt; sobretot a l'hora de finançar l'activisme i el que estem duent a terme en l'RDC.

Quins objectius polítics tens en el professional?

Al desembre de 2020 vaig decidir entrar en política; perquè em vaig adonar que res pot canviar si no s'avança en el polític. Vaig entrar en un partit d'allí, però era finançat per Kabila, així que quan em vaig adonar em vaig anar; i en 2023 vaig crear el meu propi partit: Dignité Congo; del qual soc el president. Em presentaré com a candidat a les eleccions de la Diputació Nacional [el Congrès] en 2028; després en 10 anys o més, m'agradaria presentar-me a la presidència. Paral·lelament, aquí estic intentant aconseguir tots els papers per a poder continuar desenvolupant les meves activitats i treballant; perquè no puc viure en un país en el qual no pugui treballar. És un tema de dignitat. Al meu país soc el president d'un partit polític, i aquí haig d'estar amagat a casa. Si no aconseguixo tots els papers aquí hauré de tornar a la RDC.

Yara Harake

És una defensora dels drets humans del Líban amb més d'una dècada d'experiència advocant per la justícia, la dignitat i la llibertat, drets humans fonamentals. Creu que és una barreja de moltes identitats, cadascuna cosida a partir d'una experiència, una història, un país, un record, una lluita i resistència. Amb un mestratge en Pau, Conflicte i Desenvolupament, Harake examina críticament la dicotomia de la pau i el conflicte, veient els conflictes com a oportunitats per a la transformació positiva de la societat.

“Què és la pau? El que importa és la justícia”

La Yara Harake porta més d'una dècada treballant per la justícia, la llibertat i la dignitat de les persones. Aquesta defensora libanesa, ara assentada a Barcelona, treballa com a consultora de comunicació i mitjans tant nacionals com internacionals; l'eix del seu treball és l'exploració que neix en la dicotomia entre la pau i el conflicte.

Sap del que parla: com a libanesa ha hagut de viure en el conflicte dins la seva regió; i durant els seus anys de joventut ha treballat amb comunitats locals, persones refugiades, migrants i altres grups vulnerables. Ha dut a terme projectes d'inclusió de la diversitat i ha ajudat a desenes de persones a transformar les seves realitats. Entre la seva trajectòria destaca el treball com a tècnica de comunicació en la Syrian Female Journalists Network (Xarxa de Dones Periodistes Sirianes). També ha treballat en Civicus Global Alliance, una coalició de drets humans. A més del seu treball en l'àmbit dels drets humans en diferents organitzacions, Harake té un blog, en el qual comparteix les seves perspectives com a dona libanesa, migrant i defensora d'espais segurs i creatius.

Al setembre de 2019 va arribar a Castelló de la Plana per a estudiar un màster en Estudis Internacionals, Pau, Conflicte i Desenvolupament. No estava en les seves intencions el quedar-se a viure a Espanya, però quan va acabar els estudis, el seu país, Líban entrava en una espiral de crisi econòmica de la qual encara no s'ha recuperat.

“Jo al meu país estava bé; i fins a aquest moment hi havia oportunitats, però llavors es va intensificar la crisi econòmica i tot va anar empitjorant. La gent va començar a perdre diners, alguns bancs van tancar, les manifestacions se succeïen l'una després de l'altra perquè la gent reclamava els seus drets... Com et quedaràs en un país en el qual no pots imaginar el futur? Em vaig

tornar a Espanya. Des de llavors, la crisi a Líban ha anat a pitjor: l'aparició del Covid, la crisi política i ara la situació a Gaza...”, explica Harake. Va ser així com va decidir instal·lar-se a Barcelona, on ja tenia alguns amics. “Vaig triar Barcelona per la mar, perquè per a mi és molt important poder estar prop de la mar”, diu amb una certa nostàlgia. “Si creixes al costat de la mar, com és el meu cas, això queda en la memòria col·lectiva”. I afegeix: “La gent ens etiqueta com a migrants, però no veu les capes de persones que som; les persones que érem abans d'aquesta migració”.

Assegura que ha estat 'activista', tot i què no li agrada la paraula, durant gairebé tota la seva vida. “Quan els Estats Units i altres països van envair l'Iraq, en 2003, jo era una adolescent, i recordo haver assistit a nombroses manifestacions. Puc dir que en el meu entorn gairebé tothom és així, 'activista'; per això mai he vist la meua vinculació amb els drets humans com una cosa especial. Sempre he lluitat i treballat pel benestar col·lectiu”.

Yara Harake va estudiar bioquímica, però mai ha exercit. “Mai em va interessar treballar en un laboratori o en una farmacèutica internacional. Per contra, sempre em va agradar escoltar les històries de la gent i descobrir les capes de personalitat. Això em fascina, perquè les persones podem tenir un munt d'identitats”. Van ser aquestes ganes d'escoltar les que la van portar a acostar-se de manera professional a la defensa dels drets de les persones i la justícia global. “També el fet d'haver nascut en una de les zones més perjudicades del món... Et fas gran i t'adones de com opera el sistema; de com la gent que es nega a acceptar els postulats i s'atreveixen a dir 'no' es fiquen amb ells.

Les narratives del menjar

Una de les àrees de treball de Yara Harake té com a eix el menjar i les narratives que es desprenen d'aquesta. Assegura que li encanta cuinar, i que també això és un acte de resistència i lluita política. L'activista ha participat en processos de cures de dones abusades i supervivents de violència que tenen com a eix la cuina i els aliments.

“La cuina pot actuar com a arxiu i com a resistència. Per què els israelians destrueixen les oliveres dels palestins a la Cisjordània ocupada? Perquè l'olivera és un símbol de Palestina, i es relaciona directament amb el relat i la narratives de la causa palestina. Per què l'Estat d'Israel planta pins on abans hi havia camps d'oliveres? Precisament per a això: per a arrencar el passat i destruir les narratives. Parlar de menjar i aliments concrets també és resistir”, conclou.

Líban, un país en la cruïlla

En els últims mesos, Líban ha estat en l'epicentre de la guerra que es va iniciar el 7 d'octubre de 2023 a Gaza. Els atacs de l'exèrcit israelià s'han estès al sud del Líban, a la regió de Beqaa i en alguns districtes de la capital, Beirut, pel suport de la milícia libanesa Hezbollah a la milícia palestina Hamàs, que fins a la data esmentada controlava Gaza. El punt àlgid de les hostilitats recents entre Israel i Líban es va produir entre el 17 i el 18 de setembre de 2024, quan desenes de dispositius 'cerca' i walkies talkies van explotar de manera simultània en un atac coordinat perpetrat pel Mossad. Des de llavors, els atacs d'Israel en el sud del Líban no han deixat de succeir. Si bé es va produir un alt al foc el passat 27 de novembre, les hostilitats segueixen fins avui en dia i les violacions d'aquesta treva han estat repetides, la qual cosa ha ocasionat el desplaçament de població tant libanesa com israeliana.

Abans que el Líban es veiés dintre de la guerra en la Franja de Gaza, el país ja travessava un moment complicat a causa d'una important crisi financera ocasionada per la caiguda del tipus de canvi en 2019 (el valor de la lliura libanesa va caure llavors fins a un 98%) i que va ocasionar que gran part de la ciutadania perdés els estalvis de tota una vida; l'explosió en el port de Beirut de 2020 (que va deixar més de 200 morts i danys incalculables); i l'aparició de la pandèmia per la COVID-19. La crisi de liquiditat, lligada a la inflació, la corrupció per part de la classe política i la mala gestió han provocat que el país hagi hagut de sol·licitar ajuda humanitària a països estrangers.

En aquests anys, la inestabilitat econòmica d'aquest país de menys de sis milions d'habitants però situat en un punt estratègic a Orient Mitjà ha anat lligada a una inestabilitat política important. Després de més de dos anys amb un Govern en funcions en mans de Najib Mikati (des que se celebressin les eleccions legislatives al maig de 2022), recentment el país ha aconseguit formar un nou Executiu. Tan sols fa uns mesos, el nou president libanès, Joseph Aoun, va nomenar primer ministre a Nawaf Salam, que té per davant diverses tasques importants, com la finalització de les hostilitats amb Israel i el reflotament econòmic del país.

Entrevista

No t'agrada definir-te ni que et defineixin com a activista.

No m'agrada la paraula 'activista' perquè penso que l'activisme és una manera d'estar en el món com a ciutadana conscient. Els i les 'activistes' no som gent extraordinària, ni especial, ni tenim una cosa distinta. L'activisme és decidir que tu tens uns drets i tens responsabilitats cap a aquests drets, tant teus com dels altres. Ser activista és ser present en el dia a dia.

En la teva trajectòria professional, quin ha estat el treball més dur?

El treball amb persones amb històries de vida complexes és desgastant emocionalment. Durant molts anys vaig estar duent a terme entrevistes amb gent afectada per la guerra; amb persones refugiades, etcètera. Era gent desplaçada, procedent de Síria, Palestina, Turquia, Jordània. També vaig poder conèixer a molta gent que arribava des de Sudan, moltes d'elles treballadores domèstiques. Veure el patiment de totes aquelles dones, el racisme que sofrien, la lluita per aconseguir els papers, els abusos als quals eren sotmeses a tots els nivells... Això em desgastava molt; sobretot perquè davant aquestes situacions no pots ser ni objectiu ni neutral. De fet, a vegades he hagut de prendre'm descansos d'aquesta feina i fer una mica més de rutina, per a poder sanar en el personal. M'interessa una comunicació positiva i que s'enfoca en les persones, però no sols des de les seves misèries, o la narrativa de la guerra. El tema de Palestina sempre m'ha afectat molt, per la zona de la qual vinc i per un tema de justícia, per a ells i per a la nostra regió. També he pogut treballar en projectes amb gent de Bolívia, el Perú i Centreamèrica. En això he après sobre les lluites, que sovint són interseccionals. El treball en diferents causes m'ha permès tenir una visió àmplia del món. Els que s'aprofiten del sistema són sempre els mateixos, en totes les parts del món.

Tu has tingut molt de contacte amb palestins i palestines. Com vius tot el que succeeix actualment a Gaza?

És duríssim. Tinc amics a Gaza, a Jordània, on vaig viure dos anys; en el que es considera Israel, amics palestins que viuen a Líban... Palestina, de certa manera, també és casa meua; així que tot aquest horror m'afecta molt. L'horror ha estat sempre, però no el veiem. Ara, amb les xarxes socials, ho veiem diàriament; per això també s'ha normalitzat el que ocorre i per això la gent s'ha insensibilitzat. Estem anestesiats. Però en realitat, com em senti jo no importa; perquè cal parlar d'Israel, dels Estats Units, de la posició de la Unió Europea.

A Líban també hi ha hagut bombardejos.

Jo tinc família al sud del Líban, que va ser bombardejat per Israel. La situació es viu amb molt d'horror i tensió, perquè un dia estàs parlant amb la teua família i no saps què succeirà l'endemà, si sobreviuran aquesta nit o no. Això és el que està passant a Gaza, encara que les situacions no són comparables. Els gazatís que viuen aquí [a Catalunya] no porten una vida normal, perquè estan pendants del que passa allí. Això és una forma de terrorisme: quan un país decideix que pot atacar a un altre sense més, això és terrorisme. L'atac d'Israel al Líban és una operació de terrorisme, diguin el que diguin.

Tu has treballat en processos de reconciliació. En el cas de Palestina i Israel, és possible?

Què és la pau? El que importa és la justícia. Els conflictes són una cosa habitual i succeeixen en tots els àmbits, entre les mateixes comunitats. És una cosa molt humana i molt natural, i existeixen en el nostre dia a dia. En el cas de Palestina, els israelians porten anys insistint en una narrativa que no és certa: quin Déu dona terres? El primer repte és desconstruir una narrativa falsa i reconèixer el que s'ha fet. Jo no tinc solucions,

però sé que tot passa, en aquest cas, per acceptar que Israel és un Estat colonial present en un territori conformat per diferents ètnies, la majoria àrabs. El primer és reconèixer que s'ha fet alguna cosa malament; i després iniciar un procés de reparació i justícia. Jo no crec en la solució dels dos Estats; Palestina és l'únic Estat. D'altra banda, i tornant al tema de la narrativa, és necessari anar amb compte amb el llenguatge. Quan parlem 'd'Orient pròxim', exactament a què ens referim? O què significa 'món àrab'? Les cultures són diverses i abordar les realitats com a blocs no ajuda; cal desconstruir els blocs i mostrar les diferents capes dels assumptes. No som exòtics.

En una entrevista anterior deies que els conflictes són una oportunitat per a la transformació positiva de la societat. En un món plagat de conflictes, és això possible?

El món ens està avisant que hi ha coses que no van bé des de fa temps. I responent a la teva pregunta: no és impossible, però és més difícil ara, perquè no tenim les eines suficients per a combatre un sistema tan poderós. Podem, això sí, anar avançant a poc a poc. Ens falta imaginació per a pensar que les coses poden ser distintes. La gran majoria de nosaltres pensem en un món apocalíptic, però podem canviar les coses si comencem per baix: l'educació és el més important. L'educació entesa com les relacions en les llars, en els col·legis, en el veïnat, en el barri. Hem perdut la connexió amb el nostre voltant. Si no saludem als nostres veïns, com tindrem empatia per la gent de Gaza? Jo dic sempre que no deixaré que aquest món em canviï. La gent no és dolenta, ni té res personal contra les persones; és l'entorn en el qual vivim, la rapidesa amb la qual succeeixen les coses. Quan comences a imaginar que tu pots canviar alguna cosa, que la teva conducta pot influir en els altres, tot canvia. És difícil, però és possible.

Vivim envoltats de distòpies, hi ha poc lloc per a la utopia i la possibilitat de pensar que tot pot anar a millor. Això és així perquè beneficia al sistema; però també perquè la idea d'una utopia mundial que li serveixi a totes les persones no existeix. En el món compartim alguns valors bàsics, però després els valors culturals de cada comunitat poden diferir. En un món pluridivers és difícil trobar una solució que ens funcioni a tots, però això no implica que no puguem pensar en elles.

MUNICIPIIS, ENTITATS I INSTITUCIONS PARTICIPANTS XV EDICIÓ

Ciutats Defensores dels Drets Humans és un projecte municipalista que compta amb la participació d'ajuntaments, entitats i institucions que, des dels seus respectius àmbits d'actuació, treballen en la defensa dels drets humans.

Organitzen

Fons Català de Cooperació al Desenvolupament: <https://www.fonscatala.org>

Comissió Catalana d'Acció pel Refugi: <http://www.ccar.cat>

Col·laboren

Barberà del Vallès: www.bdv.cat

Caldes de Montbui: www.caldesdemontbui.cat

Castelldefels: www.castelldefels.org

Cornellà de Llobregat: www.cornella.cat

El Prat de Llobregat: www.elprat.cat

Esplugues de Llobregat: www.esplugues.cat

Gavà: www.gavaciutat.cat

Girona: www.girona.cat

Granollers: www.granollers.cat/can-jonch

Mataró: www.mataro.cat

Molins de Rei: www.molinsderei.cat

Mollet del Vallès: www.molletvalles.cat

Reus: www.reus.cat

Rubí: www.rubi.cat

Sabadell: www.sabadell.cat

Sant Boi de Llobregat: www.santboi.cat / www.barrejant.cat

Santa Coloma de Gramenet: www.gramenet.cat

Sant Cugat del Vallès: www.santcugat.cat

Sant Feliu de Llobregat: www.santfeliu.cat

Sant Joan Despí: www.sjdespi.net

Sant Just Desvern: www.santjust.cat

Sant Vicenç dels Horts: www.svh.cat

Tarragona: www.tarragona.cat

Terrassa: www.terrassa.cat

Viladecans: www.viladecans.cat

Vilafranca del Penedès: www.vilafranca.cat

Vilanova i la Geltrú: www.vilanova.cat

Participen

Diputació de Barcelona: <https://www.diba.cat>

Institut Català Internacional per la Pau: <https://www.icip.cat>

Àrea Metropolitana de Barcelona: <https://www.amb.cat>

Casa Amèrica Catalunya: <https://americat.barcelona/es/home>

Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament: <http://cooperaciocatalana.gencat.cat>

Fòrum de Síndics i Síndiques Defensors i Defensores locals de Catalunya:

<http://www.sindicatureslocals.cat>

Ciutats Defensores dels Drets Humans

Edició:

Ciutats Defensores dels Drets Humans

Coordinació de l'edició:

Fons Català de Cooperació al Desenvolupament
amb la participació de
la Comissió Catalana d'Acció pel Refugi

Redacció:

Queralt Castillo Cerezuela i Miguel Fernández Ibáñez

Disseny i maquetació:

Sara Lupiáñez Fontanet

Setembre de 2025

Organitzen:

Participen:

Col·laboren:

